

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто сучасні проблеми інвестиційного забезпечення інноваційних процесів як ключового чинника конкурентоспроможності національної економіки; визначено можливості створення реальних умов для переходу економіки України на інноваційну модель розвитку.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, інноваційний процес, інноваційна модель, інвестиційне забезпечення, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, державна інвестиційна політика, конкурентоспроможність економіки держави, законодавча база.

Summary. In the article the modern problems of the investment providing of innovative processes have been considered as key factor of competitiveness of national economy; possibilities of creation of the real terms have been determined certain for transition of economy of Ukraine on the innovative model of development.

Key words: socio-economic development, innovative process, innovative model, investment providing, investment climate, investment attractiveness, state investment policy, competitiveness of economy of the state, legislative base.

Постановка проблеми. У сучасній конкурентоспроможній економіці вирішальною умовою є формування соціально-економічної системи, у якій домінуючу роль грає інноваційна діяльність, як фактор, що забезпечує конкурентні переваги вищого порядку. У цілому побудова інноваційної економіки й системи управління нею полягають у принциповій реструктуризації напрямків розвитку, нових підходах до обґрунтування пріоритетів, значного удосконалення методів і форм використання ресурсів на всіх рівнях інноваційної системи, корінної трансформації взаємодії «науки — бізнесу — влади — суспільства».

Економічне зростання країни на новій якісній основі, чому сприяє широке використання прогресивних технологічних, інноваційних розробок, спроможне забезпечити покращення рівня життя населення шляхом підвищення продуктивності праці внаслідок покращення технологічної ефективності виробничих процесів, впровадження ресурсозберігаючих заходів, оптимізації використання ресурсів тощо. Витоки суперечностей соціально-економічних процесів, які проявляються у розриві між зростаючими потребами щодо забезпечення відповідної якості життя суспільства та можливостями економічної системи щодо їх забезпечення, лежать у сфері структурної недосконалості, технологічної відсталості, а відтак — недостатньої конкурентоспроможності української економіки у світлі сучасних світових тенденцій.

З самого початку реалізації проголошеного керівництвом України курсу на переведення національної економіки на інноваційний шлях розвитку виникли серйозні труднощі з фінансуванням цього процесу. Таке реформування потребує пошуку шляхів інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності, оскільки від його ефективності залежить те, чи зможе вітчизняна економіка вийти на новий рівень розвитку, чи про-

довжуватиме розвиватися у рамках інфляційних і девальваційних чинників

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці інвестиційного забезпечення інноваційних процесів як ключового чинника конкурентоспроможності національної економіки присвятили свої праці: О. М. Вінник, І. О. Закружецька, М. Петрина, І. В. Крючкова, О. В. Баранникова, В. Геєць, Т. І. Малова, В. М. Іванова, Ю. Сколотяний, О. Б. Дубинський, Я. А. Жаліло, Я. Б. Базілюк, Я. В. Белінська та інші.

Мета дослідження — визначити проблеми інвестиційного забезпечення інноваційних процесів в Україні та можливості створення реальних умов для переходу економіки України на інноваційну модель розвитку.

Основні результати дослідження. Інновації — це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1, с. 281].

Перехід на інноваційну модель розвитку вимагає рішення проблем модернізації та оновлення основних фондів, дефіциту фінансових ресурсів, забезпечення державної підтримки науково-дослідної діяльності, створення на фоні наукоємних виробництв проривних конкурентоспроможних технологій [2, с. 285].

Інноваційна модель розвитку економіки України — модель, яка ґрунтується безпосередньо на здобутті нових наукових результатів, їх технологічному впровадженні у виробництво, забезпечуючи приріст ВВП переважно за рахунок виробництва та реалізації наукоємної продукції та послуг [3, с. 35].

Метою інноваційної моделі України є забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки за рахунок використан-

ня вітчизняного і світового науково-технічного та освітнього потенціалу.

Конкурентоспроможність економіки на макrorівні пов'язана з тривалістю циклу відтворення основних виробничих фондів і відповідно робочих місць, продуктивних сил суспільства і визначається загальногосподарською ефективністю капіталовкладень [4, с. 17].

Спрямованість інвестиційних та інноваційних процесів в економіці детермінує на середньострокову та тривалу перспективу характер її відтворення та ключові параметри структурного, технологічного розвитку.

На практиці інноваційний розвиток не став однією з головних характеристик зростання національної економіки України. Позитивні тенденції, які мали місце протягом кількох років, переважним чином мали тимчасовий характер, змінюючись протилежними зрушеннями в економіці, що засвідчує нестійкість інноваційних процесів в Україні та відсутність чітких довгострокових стимулів для інноваційної діяльності. Про це, зокрема, свідчать особливості інвестиційної діяльності в Україні, яка має відігравати ключову роль у здійсненні належної структурної модернізації.

Інноваційна діяльність — діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок і обумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. Останніми роками в інноваційну діяльність також включаються дослідження і розробки, не пов'язані прямо з підготовкою конкретної інновації.

Механізм формування і реалізації науково-технічної і інноваційної політики в країнах світової спільноти різний, оскільки в різних країнах неоднакове співвідношення функцій держави і ринку, різні організаційні структури управління наукою.

У різних країнах частки витрат на дослідження і розробки різні. Тут є лідером Швейцарія, потім ідуть Німеччина, далі Японія, Швеція, Південна Корея і США. На частку цих високорозвинутих країн припадає 90 % наукоємної продукції і майже весь її експорт. На долю нових знань, які реалізуються в технологіях, управлінні й організації виробництва в цих країнах припадає до 85 % приросту ВВП [5].

Що стосується України, то до таких показників їй ще далеко. Для наочності розглянемо підсумки інноваційної діяльності промислових підприємств за період з 2005 по 2009 рік (табл. 1).

Таблиця 1

Інноваційна активність промислових підприємств

	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
Питома вага підприємств, які упроваджували інновації %	8,2	10,0	11,5	10,8	10,7
Освоєно інноваційні види продукції, найменувань,	3152	2408	2526	2446	2685
з них нові види техніки	657	786	881	758	641
Упроваджені нові технологічні процеси, процесів	1808	1145	1419	1647	1893
В т. ч. маловідходні, ресурсосберігаючі	690	424	634	680	753

Джерело: [6]

Інноваційна активність суб'єктів господарювання за станом на 2009 рік залишалася досить низькою: нові рішення і технології упроваджували у виробництво лише 10,7 % промислових підприємств. Але про це явище не можна судити однозначно негативно, оскільки в порівнянні з 2005 роком цей показник збільшився на 2,5 %, хоча ми і не змогли зберегти тенденцію 2007 року. Після

істотного спаду в показниках впровадження нових прогресивних технологічних процесів 2006–2008 років кількість вказаних процесів у 2009 році хай не на багато, але все таки випередила рівень 2005 року.

Що ж до 2010 року, то висновки у цьому напрямку робити ще зарано. Розглянемо науково-технічну діяльність підприємств України за перші три квартали поточного року (табл. 2).

Таблиця 2

Науково-технічна діяльність

	I квартал 2010 року	I півріччя 2010 року	9 місяців 2010 року
Витрати на виконання наукових і науково-технічних робіт, млн. грн.	2020,5	3948,0	5990,7
з них:			
за рахунок держбюджету	709,6	1480,9	2326,0
Чисельність працівників наукових організацій, чол.	141632	142482	142103
з них:			
дослідників	73477	74133	74273
техніків	16315	16528	16437
допоміжного персоналу	26227	26242	25925
докторів наук	4543	4578	4520
кандидатів наук	16698	16864	16947

Джерело: [7].

За станом на III квартал 2010 року витрати на виконання наукових і науково-технічних робіт склали 5990,7 млн. грн. Для порівняння відзна-

чимо, що підсумки з даного показника на III квартал 2009 року склали 5245,4 млн. грн., при цьому витрати держбюджету у вказаному напрям-

ку склали 2175,9 млн. грн., що на 150,1 млн. грн. (або 6,45 %) менше, ніж у поточному році.

Стає очевидним, що основним чинником, який робить нашу країну неконкурентоспроможною в сьогоднішньому глобальному світі, є сповільнення інноваційної діяльності. Пояснюється це як об'єктивною тенденцією до затухання інноваційних процесів без належної інвестиційної підтримки внаслідок використання науково-технологічних надбань попередніх років, так і суб'єктивним чинником — відмовою економічних суб'єктів від декларування (справжніх чи фіктивних) інноваційних продуктів, оскільки через відсутність інноваційних пілг це декларування має сенс лише для спеціалізованих структур на зразок технопарків. Крім того, значна частка інновацій, як і інвестицій, здійснювалася у галузях, які мають невисоку інноваційну спрямованість [8].

Визначальне значення в державному регулюванні інноваційного процесу належить економічному обґрунтуванню інновацій. Крім того, цілий ряд питань, таких як вибір пріоритетів, фінансування інновацій, їх економічне обґрунтування тощо, потребує визначеної науково-теоретичної проробки, спрямованої на створення діючих практичних інструментів, що дозволять активізувати інноваційну діяльність, підвищити ефективність господарювання та відповідно поліпшити економічний стан окремих підприємств, галузей, регіонів і держави в цілому. Аналіз світового досвіду показує, що забезпечення економічного зростання в сучасних умовах вимагає створення відповідних умов і механізмів, стимулюючих інноваційну діяльність і впровадження її результатів у господарську практику.

Інноваційну модель соціального та економічного розвитку визначено у посланні Президента України Верховній Раді «Європейський вибір. Концептуальні основи стратегії економічного розвитку на 2002–2011 роки» як другий за значенням стратегічний пріоритет для України. Донині процес практичної реалізації державної інноваційної політики бажаних результатів не приніс, особливо в умовах сучасної фінансової кризи. Орієнтація України на реформування економіки, перехід на інноваційний шлях розвитку відповідно до прийнятого документа є вірним рішенням. Адже саме інновація є основним елементом посилення майбутньої конкурентоспроможності та економічного зростання в Україні.

Україна може і повинна знайти свій напрям здобутку гідного місця на світовому ринку, займаючи провідну позицію у сферах економічної діяльності. Це повинен бути процес, яким можливо цілеспрямовано й ефективно керувати, не покладаючись лише на дію ринкових регуляторів.

Таке зростання може стати реальним лише на основі структурно-інноваційної моделі економічного зростання, інтенсивного технічного та техно-

логічного оновлення виробництва. У відповідності до цього розроблено стратегію економічного і соціального розвитку України на 2004–2015 рр. «Шляхи європейської інтеграції». Основою стратегічного курсу, його базовим принципом було висунуто реалізацію державної політики, спрямованої на впровадження інноваційної моделі структурної перебудови та зростання економіки, затвердження України як високотехнологічної держави.

Пріоритети інвестування засвідчують переважну інвестиційну привабливість секторів з високою ліквідністю та якнайшвидшим обігом коштів. Структура інвестиційних витрат промисловості залишається малоефективною та не орієнтованою на реалізацію стратегічних пріоритетів економічного розвитку. Доводиться констатувати, що за останні роки позитивних зрушень у цій сфері не відбулося. Як засвідчує світовий досвід, зростання ВВП у країнах-лідерах на 60–90 % забезпечується впровадженням нових технологій. В Україні обмежуючим чинником якісного конкурентного розвитку є низький рівень ефективності використовуваних технологій, а внесок високих технологій в економічний розвиток становить лише 0,7 % [9, с. 28].

Відтак економічне зростання в Україні залишається переважно кількісним і відбувається в умовах планування тих самих технологічних укладів, не створюється необхідна інноваційна складова, яка забезпечує майбутню конкурентоспроможність економіки. Як зазначає В. М. Гець, новий економічний механізм, який впроваджувався у процесі змін економічної політики з 2005 р., «...використовує ресурси, успадковані від минулого, а не створює або занадто повільно створює власні нові ресурси розвитку» [10].

Разом з тим Україна має всі передумови для створення та затвердження інноваційної моделі розвитку економіки. До таких передумов, перш за все, слід віднести [11, с. 40]:

- науково-технічний, кадровий, інтелектуальний потенціали;
- розвинену наукову систему;
- наявність галузевих наукових шкіл, наукових комплексів та ряду наукоємних високотехнологічних секторів

Але в Україні до цього часу не задіяні механізми підтримки інноваційної діяльності, ефективність яких підтверджена досвідом багатьох країн; відсутня відповідна фінансово-кредитна, податкова й амортизаційна політика; не створені й умови, які б сприяли широкому залученню в інноваційну сферу позабюджетних інвестицій, перш за все з боку вітчизняних комерційних структур і банків.

Проведені дослідження підтверджують, що проблема інноваційного розвитку країни потребує не лише збільшення інноваційних структур. Необхідним є також досягнення рівності прав суб'єктів господарювання, реальної конкуренції, якості і стабільності ринкових механізмів, подо-

лання корупції, заохочення інноваційного попиту, реальної підтримки науково-технологічного комплексу. Крім того, Україна потребує активної державної підтримки, нової перспективної інноваційної політики, спрямованої на використання інтелектуальних ресурсів і розвиток високотехнологічних виробництв практично в усіх галузях. Потрібно зробити акцент на створенні певних економіко-правових умов перетворення інновацій в ефективний механізм економічного зростання. При цьому повинне бути передбачене забезпечення захисту прав на результати інтелектуальної праці, враховані інтереси як інвесторів, так і розробників нових видів продукції. І саме тоді ми отримаємо бажані результати і наша країна вийде на принципово новий рівень свого розвитку.

Цього можна досягти тільки в результаті реалізації довгострокової інвестиційної політики та стратегічних напрямів інноваційного розвитку країни.

Потенціал внутрішніх інвестиційних ресурсів, які можуть бути використані для інноваційного розвитку реального сектора української економіки, є вельми обмеженими, що підтверджується низкою ґрунтовних досліджень. Перш за все, слід пригадати, що інвестиції за своєю сутністю є відкладеним споживанням, а їх джерелом виступає фонд заощадження, який акумулює ту частку суспільного продукту (створеної протягом певного періоду доданої вартості), яка не була використана на споживання. Отже, зростання обсягів капіталовкладень, які забезпечуються коштами з внутрішніх джерел, неминуче означатиме відповідне скорочення обсягів споживання. Така парадигма інвестиційного забезпечення розвитку (у тому числі й технологічного) української економіки погано корелює з офіційно проголошеною й прийнятою суспільством доктриною соціальної орієнтованості ринкових перетворень в Україні.

Розширення фінансової бази підприємств для здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності за рахунок власних коштів є можливим, якщо не брати до уваги такі універсальні інструменти покращення ефективності функціонування економічної системи, як макроекономічна стабілізація, поліпшення загальногосподарського клімату в країні, стимулювання добросовісної конкуренції та інше, перш за все, за умов оптимізації податкової політики держави та запровадження ефективної моделі амортизаційних відрахувань.

Податкові пільги і цілеспрямована амортизаційна політика, проваджувані державою, хоч і за зовнішньою формою видаються законодавчими нормами, які відповідним чином впливають на обсяги власних фінансових ресурсів підприємств, за своєю політекономічною сутністю виступають інструментами цільового перерозподілу частини суспільного продукту, яку має одержати держава, на користь підприємств для завчасного розширеного відтворення їхнього основного капіталу на

сучасному технологічному рівні, і таким чином ці інструменти є основними засобами опосередкованої державної підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання. Держава також може здійснювати пряму підтримку капіталовкладень у високотехнологічних секторах виробництва через надання підприємствам коштів на реалізацію інноваційних, технологічно перспективних проектів у різних формах як на поворотній, так і безповоротній основі.

Залучення коштів населення в якості інвестиційного ресурсу з метою інноваційного розвитку української економіки, як правило, розглядається фахівцями як один з найбільш ефективних шляхів вирішення проблеми, головним чином, з огляду на достатньою мірою справедливий припущення щодо існування у населення значних за обсягами заощаджень у вигляді готівки, яка зберігається поза банківською сферою. Перспективність такого підходу не викликає жодних заперечень, проте повноцінна його реалізація суттєво утруднюється через те, що трансформація заощаджень населення в інвестиційні ресурси є неможливою без функціонування розвиненого інституту фінансових посередників, основними елементами якого можуть виступати або банківська система, або інституційні інвестори (інвестиційні, венчурні, пенсійні, страхові, ощадні фонди тощо), або ж механізми фондового ринку.

Для України імпорт іноземного капіталу (головним чином у вигляді стратегічного інвестування) постає безальтернативною моделлю фінансування технологічної модернізації економіки.

Одним із найбільш потужних джерел інвестиційних ресурсів для інноваційного розвитку економіки України можуть виступати ТНК з економічно розвинутих країн, основна діяльність яких зосереджується у високотехнологічних підгалузях промислового виробництва. На сьогодні великі ТНК виступають локомотивами технологічного прогресу, провідними суб'єктами інноваційного процесу у системі світового господарства, адже саме розмір компанії постає основним фактором, що визначає інноваційну спрямованість стратегії її розвитку, тобто здатність продукувати та впроваджувати нові технологічні рішення у виробництво. Великий розмір ТНК знижує для неї гостроту ризиків, пов'язаних із впровадженням інновацій. Чверть трансакцій, пов'язаних з обміном технологіями, відбувається між філіями ТНК [12, с. 154].

Разом з тим згідно з доповіддю ООН світовий обсяг інвестицій у 2009 році у середньому скоротився на 39%. У той же час експерти UNCTAD визнають, що світова економіка стала на шлях відновлення, і, оскільки прибутки компаній знову зростають, слідом за ними повинно розпочатися і збільшення обсягів іноземних інвестицій. Також у доповіді конференції відзначалося, що відновлення хоча і розпочалося, за-

лишається доволі крихким, тому що багато у чому залежить від перехідного характеру спеціальних заходів стимулювання, у результаті зростання обсягів інвестицій буде помірним.

За прогнозами UNCTAD, обсяг прямих іноземних інвестицій у 2010 р. складе \$1,4 трлн. Разом з тим відновлення зростання відбудеться не раніше 2011 р., коли прямі іноземні інвестиції очікуються в обсязі \$1,8 трлн. UNCTAD прогнозує зниження темпів надходження в Україну у 2009–2011 рр. у зв'язку з падінням експорту та внутрішньою кризою фінансової системи, але все ж Україна залишається у переліку 30 країн, перспективних для залучення капіталу [13].

Для України, що також постраждала від кризи, роком відновлення зростання інвестицій називають 2012-й [14].

За дослідженнями UNCTAD, найбільш привабливими факторами для інвестування є: розмір внутрішнього ринку (17 %), темпи зростання ринку (+16 %), наявність постачальників і партнерів (10 %), доступ до міжнародних та регіональних ринків (10 %), стабільність інвестиційного клімату (8 %), наявність висококваліфікованої робочої сили (8 %), рівень інфраструктури (6 %), дешева робоча сила (5 %) [15].

Всі ці чинники підтверджують, що державі Україна необхідно проводити інвестиційну політику, спрямовану на вирішення проблеми покращення інвестиційного клімату та підвищення інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів. На сучасному етапі в умовах гострої конкуренції на глобальному ринку вільного капіталу іноземні інвестиції не здатні справити імпульсивний ефект на економіку України і стати поштовхом до кумулятивного розгортання внутрішніх капіталовкладень, якщо для цього не сформувався ендогенні чинники, критерієм зрілості яких можна вважати активізацію процесів внутрішнього інвестування, і з огляду на це найбільший ефект у сфері інноваційного розвитку досягається завдяки поєднанню активного використання внутрішніх інвестиційних ресурсів і національних переваг з імпортом іноземного капіталу, що генерує синергійний ефект у вигляді прискореного росту та посилення міжнародної конкурентоздатності національного господарства [16].

Для створення реальних умов для переходу економіки України на інноваційну модель розвитку державі доцільно насамперед звернути увагу на створення механізмів покриття інноваційних ризиків.

З цією метою на державному рівні необхідно розробити такі заходи:

— створити умови для капіталізації інтелектуальної власності;

— створити систему стимулів, яка сприяла б залученню банків вітчизняних і зарубіжних інвесторів, а також великих підприємств до інвесту-

вання коштів у розвиток венчурних (ризикованих) інноваційних фірм і проектів;

— розробити чітку систему надання державних гарантій кредитуванню перспективних інноваційних проектів.

Висновки. Отже, перехід економіки України на інноваційну модель розвитку означає, насамперед, пошук нових джерел фінансування для активізації інноваційної діяльності. Тенденція інноваційної діяльності останніх років засвідчує необхідність державної підтримки фінансової політики у виробничій сфері та спрямування її у напрямку стратегічних структурних пріоритетів на формування сучасних чинників конкурентоспроможності національної економіки.

Прогресивна державна політика у напрямку вирішення окреслених проблем та забезпечення результативного розвитку національної економіки повинна базуватися на розробці й реалізації державної інноваційно-інвестиційної стратегії розвитку національної економіки через політику пріоритетів задля удосконалення галузевої структури економіки. Для цього доцільно чітко обґрунтувати критерії визначення пріоритетної галузі (експортний потенціал галузі, можливість розв'язання проблем зайнятості тощо) та сформувати систему показників оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу (частка витрат на інноваційну діяльність у обсязі реалізованої продукції, питома вага витрат підприємств галузі на підвищення кваліфікації персоналу тощо).

Важливим при цьому є створення цілісної системи фінансового забезпечення державної інноваційно-інвестиційної стратегії розвитку національної економіки, яка має ґрунтуватися на цільовій спрямованості та широкомасштабному залученні й максимально ефективному використанні фінансових ресурсів із різноманітними джерелами походження. Це створюватиме основу для побудови ефективної державної регуляторної політики управління інноваційно-інвестиційним розвитком.

Слід також відмітити, що інноваційно-інвестиційна політика національної економіки повинна здійснюватися через запровадження оптимальної системи вибору інноваційних проектів на перспективу; розглядатися при врахуванні науково-технічного, виробничого, правового, фінансового й соціального середовища; реалізовуватися на основі спільної участі державних інституцій й приватних суб'єктів економіки у фінансуванні та впровадженні інновацій.

Підсумовуючи вищесказане, можна відзначити, що подолання негативних явищ та процесів, забезпечення сталого економічного розвитку в інноваційно-інвестиційній сфері потребує провідної ролі держави з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності національної економіки.

Література

1. Вінник О. М. Інвестиційне право : навчальний посібник / О. М. Вінник. — [2-ге вид. перероб. та доп.] — К. : Правова єдність, 2009. — 616 с.
2. Закружецька І. О. Організаційне забезпечення інноваційного розвитку регіону / І. О. Закружецька // Економіка та підприємництво. — 2005. — № 6. — С. 100–104.
3. Петрина М. Базовые условия создания инновационной модели развития экономики Украины / М. Петрина // Экономика Украины. — 2006. — № 8. — С. 35–40.
4. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення / за ред. д-ра екон. наук І. В. Крючкової. — К. : Основа, 2007. — 488 с.
5. Бараннікова О. В. Інноваційна діяльність як спосіб виходу України на новий рівень розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Бараннікова. — Режим доступу : <http://intkonf.org/barannikova>.
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : статистичний збірник. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Там само.
8. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / [Жаліло Я. А., Базілюк Я. Б., Белінська Я. В. та інші] ; за ред. Я. А. Жаліла. — К. : НІСД, 2005. — С. 332.
9. Огляд актуальної наукової дискусії про перспективи розвитку світу в цілому та України як його частини / Інститут демографічних і соціальних досліджень НАН України, Києво-Могилянська Бізнес-Школа, Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. — К., 2008. — 52 с.
10. Геец В. Трансформационные преобразования в Украине: переосмысливая пройденное и думая о будущем / В. Геец // Общество и экономика. — 2006. — № 3. — С. 23–53.
11. Малова Т. И. Базовые условия формирования инновационной модели стратегического развития экономики Украины / Т. И. Малова // Вісник Донецького університету. Серія В Економіка і право. — 2009. — № 1. — С. 285–292.
12. Building an Innovation Economy in Europe. — Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2001.
13. Investment policy monitor — UNCTAD : 4 December 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.unctad.org.
14. Сколотяний Ю. Антикризисні стратегії для України: державні фінанси, заощадження, інвестиції / Ю. Сколотяний, О. Дубинський // Дзеркало тижня. — 2010. — № 9. — С. 2.
15. Investment policy monitor — UNCTAD : 4 December 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.unctad.org.
16. Іванова В. М. Економічна безпека України у міжнародній системі взаємодії національних та іноземних інвестиційних відносин / В. М. Іванова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. — Т. III. — 2007. — Вип. 230. — С. 812–823.